

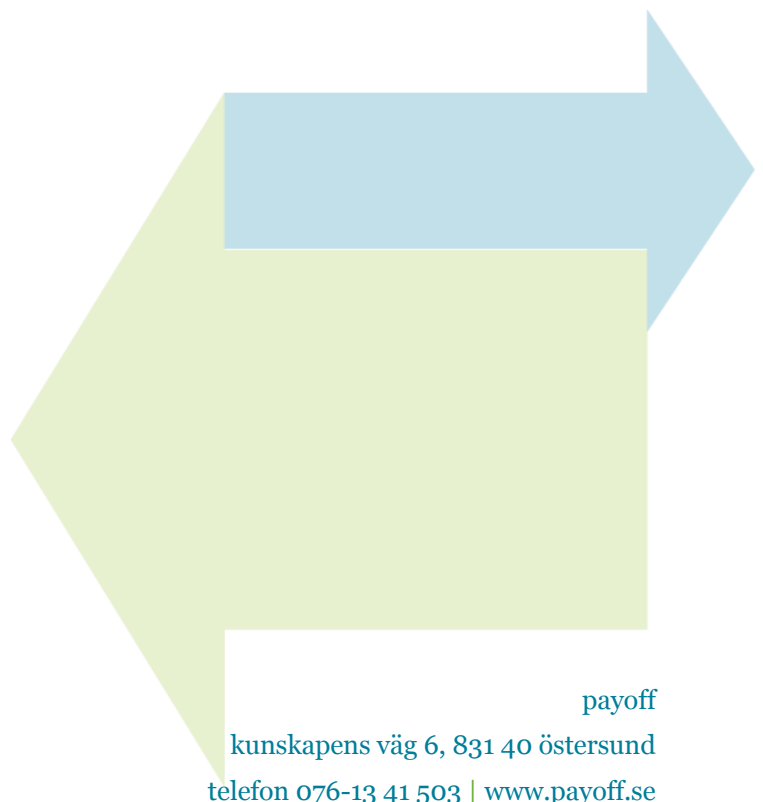

Utvärdering av sociala investeringar

Lära för livet – är det värt något?

Utvärdering Skanskas skolsamarbeten i
Malmö, Lund, Göteborg och Stockholm

Göteborg, 2018-09-18

payoff

kunskapens väg 6, 831 40 östersund
telefon 076-13 41 503 | www.payoff.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	6
Bakgrund	6
Payoffs uppdrag	6
Metod	7
Skolans roll i samhället	7
Skanskas skolsamverkan	9
Skolsamarbeten i byggprojekt som en del i Skanskas strategi	10
Beskrivning av projekten	10
Citadellstaden i Malmö	10
ESS-byggprojektet i Lund.....	11
Kvibergs ängar i Göteborg	11
Spårväg City i Stockholm	12
Eleven och samhällets ekonomi	13
Fakta om samhällets ekonomi	14
Skolan som samhällsekonomisk investering	14
Tidsperspektiv	15
Skanska skapar nytta	16
Lönsamma skolsatsningar – samhällsekonomisk analys	16
Skolsatsningens intäkter och kostnader.....	16
Elevernas egna insikter om utbildning och arbete	17
Sammanfattning av den samhällsekonomiska nyttan	18
Effekter för elever	18
Vardagen i skolan.....	19
Betydelsen av externa aktörer	19
Planering och genomförande.....	21
Elevernas egna uppfattningar	21
Effekter för skolan	25
Vikten av samhällsengagemang	25
Studiemotivation och framtidstro	25
Förutsättningar för samverkan och medarbetarnas engagemang.....	26
Effekter för Skanska	27
Samhällsengagemangets effekter för medarbetarna	27
Planering och organisering.....	28
Samarbetet med lärarna	28
Tidsplanering.....	29
Utveckling av skolsamverkan genom lärande.....	29
Stöd från ledningen och koppling till strategiskt arbete	30
Sammanfattande slutsatser	31
Skolsatsning som gör skillnad, men det kan ta tid	32
Planering och anpassning av insatser	32
Kostnad vs. effektivitet	33
Hur designa en framgångsrik modell	33
Övertygelse och engagemang	34
Tydlig struktur och stöd från ledningen	34

Samarbete med professionella parter	34
Anpassa efter skolans behov och tidsschema	35
Fokus på handfasta och konkreta prova-på-erfarenheter	35
Resultat av skolsatsningen	35
Avslutningsvis	36

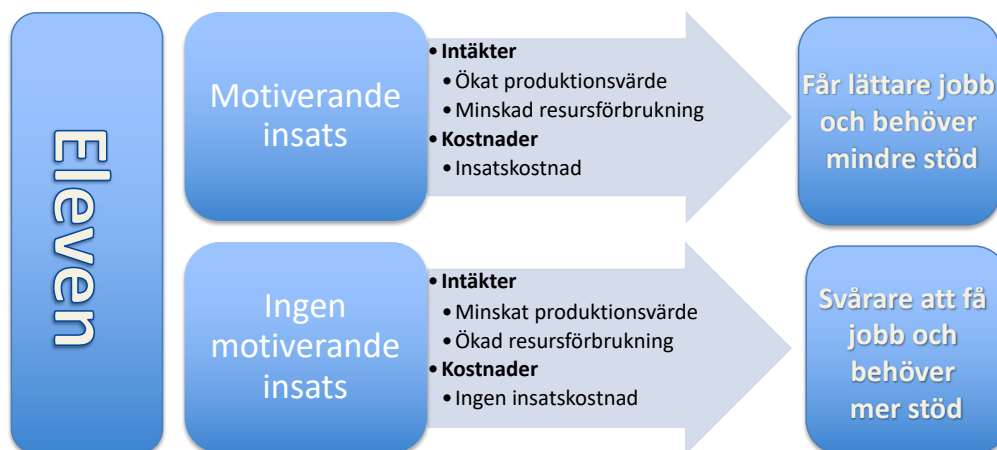
Sammanfattning

Denna utvärdering omfattar Skanskas sociala satsningar på skolsamverkan inom ramen för följande fyra byggprojekt; Citadellstaden i Malmö, ESS i Lund, Kvibergs Ängar i Göteborg och Spårväg City i Stockholm. Alla fyra satsningarna på skolsamverkan utgår från riktiga byggprojekt med olika inriktning, där elever får möjlighet att lära sig mer om arbetslivet.

Den grundläggande tanken med Skanskas skolsamverkansprojekt är att öka elevernas förståelse för arbetslivet. Eleverna ska bli motiverade och förstå skolans betydelse för att de i framtiden själva ska kunna få ett jobb och försörja sig.

Totalt sträcker sig de fyra skolsamverkansprojekten från 2016 till 2020. Under den tiden kommer Skanska att möta och stödja ca 490 elever. Satsningarna har samma grundtanke, men genomförs till stor del under olika förutsättningar. Till en början är de grundläggande byggprojekten olika, allt från bostadsbyggande till byggandet av en forskningsanläggning i världsklass. Insatserna genomförs också med olika omfattning och tidsperspektiv. I ett fall omfattar det bara ett fåtal träffar/studiebesök. I ett annat fall omfattar det ett samarbete under tre års tid med kontinuerliga träffar, studiebesök och arbetsuppgifter. Insatserna skiljer sig även genom att en samverkansinsats genomförs i partnerskap med en extern part, vilken är specialiserad på samverkan mellan skola och arbetsliv medan de övriga tre samverkansinsatserna planeras och genomförs helt av Skanskas egen personal. Även de resurser som satsas i respektive projekt varierar. Kostnaden varierar från 1 600 kr/elev till 14 800 kr/elev. Den totala insatskostnaden som Skanska satsar på dessa fyra projekt är 1 770 000 kr.

Payoffs bedömning, utifrån vad som framkommit i denna utvärdering, är att Skanska har ett stort engagemang, att företaget på allvar vill bidra till en positiv samhällsutveckling samt vill vara en aktiv och ansvarstagande samhällsaktör. Att stödja elever och skolor i områden där det är hög arbetslöshet och där många elever saknar vuxna förebilder inom arbetslivet är ett sätt att skapa hållbara samhällsekonomiska effekter. Om Skanska kan hjälpa skolan att förbereda eleverna för vuxenlivet genom att på ett konkret sätt visa på vad arbetslivet innebär och vad som behövs för att få ett arbete kan det i förlängningen påverka elevernas möjligheter att få jobb.

För varje individ som klarar av att ta sig in på arbetsmarknaden med ett heltidsarbete utan subventioner skapas ett samhällsekonomiskt värde motsvarande cirka 500 000 kr per år¹. Det betyder att Skanskas insatser enbart behöver bidra till att fyra (4) elever klarar av sina studier och i förlängningen kommer i arbete ett år tidigare, så är hela satsningen lönsam inom ett år. Om vi sänker kravet på återbetalningstid till två år behöver bara två (2) elever klara sina studier och komma i arbete ett år tidigare för att satsningen ska vara lönsam.

Payoff har granskat i vilken omfattning som eleverna själva anser att insatserna från Skanska har varit bra och påverkat deras motivation till studier och arbete. Vi har även ställt motsvarande frågor till pedagogerna på skolorna. Med utgångspunkt från de svar och den information som vi har samlat in är det vår bedömning att Skanskas insatser håller så hög kvalitet att de med stor sannolikhet skapar en positiv samhällsekonomisk lönsamhet.

Framgångsfaktorerna för att skapa en hållbar samhällsutveckling, dvs. att fler elever blir motiverade att anstränga sig i skolan och därigenom öka sina möjligheter att få ett jobb och kunna försörja sig själva, är följande:

Genom att arbeta enligt denna övergripande modell kan Skanska bidra till att öka nytan som skapas för varje krona som satsas. Därigenom får eleverna ett bra stöd som ökar deras motivation, kunskap och förståelse för arbetslivet, men det ökar också deras förståelse för det egna ansvaret. Skolan får stöd och hjälp att förbereda eleverna för vuxenlivet och att uppfylla kraven i skollagen om samverkan mellan skola och arbetsliv. Skanska får möjlighet att agera som en ansvarsfull arbetsgivare och ge sina medarbetare chansen till personlig utveckling. Medarbetarna får på ett meningsfullt sätt känna att de bidrar till samhällsutvecklingen, vilket även ökar möjligheten att Skanska uppfattas som en attraktiv arbetsgivare. Slutligen ger det Skanska möjlighet att öka sin konkurrenskraft i upphandlingar där sociala hänsyn är en del av utvärderingskriterierna.

¹ En person med en lön på 25 000 kr/mån skapar ett värde på cirka 500 000 kr i BNP.

Inledning

Bakgrund

Skanska är en av de ledande byggaktörerna i Sverige. Kärnverksamheten består i att utveckla, bygga och underhålla den fysiska miljön vi lever i. Skanska vill bidra till att bygga ett bättre samhälle och att skapa hållbara lösningar.

Social hållbarhet handlar för Skanska om att identifiera samhällsbehov och vilka lösningar som bäst bidrar till en positiv samhällsutveckling. Skanska har stora möjligheter att bidra med lösningar för bostadsbrist, inkludering i samhället, hållbar stadsutveckling och infrastrukturlösningar som tar hänsyn till människors behov både idag och i framtiden.

Skanska utvecklar och erbjuder affärsmässiga sociala lösningar som skapar värden för kund och samhälle. Det finns två fokusområden för Skanskas samhällsinsatser; dels social hänsyn i planering och utformning av byggnader, områden och städer. Dels samverkansinsatser för utveckling av människor i lokalsamhället, exempelvis arbetsmarknadsinriktade insatser. Bland dessa satsningar stödjer Skanska skolor i deras uppdrag att förbereda eleverna för vuxenlivet.

Payoffs uppdrag

Payoff har fått i uppdrag att göra en utvärdering av de fyra skolsamarbeten som Skanska har bedrivit/bedriver inom följande projekt; Citadellsstaden i Malmö, ESS i Lund, Kvibergs ängar i Göteborg och Spårväg City i Stockholm.

Utvärderingen ska visa på värdet av den samhällsnytta och de sociala effekter som Skanska bidrar till att skapa genom att göra satsningar inom social hållbarhet med fokus på att öka elevers motivation i skolan och skapa kopplingar till arbets- och vuxenlivet. De samhällsekonomiska effekterna är framför allt fokuserade på att visa på vad som händer på lång sikt, medan de sociala effekterna beskriver mer i närtid vad som har hänt. I utvärderingen ska följande perspektiv belysas; eleverna, Skanska och deras medarbetare samt samhället. Vi har även intervjuat en representant för en av Skanskas uppdragsgivare i ESS-projektet.

De samhällsekonomiska beräkningarna och resonemangen visar på kostnaderna för deltagarnas potentiella utanförskap och marginalisering. Den samhällsekonomiska prognosen kan ge en översiktlig bild av projektets effektivitet, och ge Skanska underlag för beslut om hur de ska utforma sina framtida satsningar på social hållbarhet och på vilka målgrupper de ska inrikta sig. Underlaget kan bidra med kunskap om omfattning på de framtida intäkter som skapas genom att satsa på skolungdomar idag, så att sannolikheten ökar att de får ett framtida jobb och kan vara med och producera efterfrågade varor och tjänster i samhället i framtiden. På så sätt kan vi visa om de resurser som satsas i Skanskas skolsamverkansprojekt idag kan bli lönsamma på sikt.

Metod

Denna utvärdering omfattar projekt för skolsamverkan som bedrivs eller har bedrivits i skolor på fyra orter. I Malmö sker samverkan med Johannesskolan och Hermodsdalsskolan, i Lund med Fäladsgården och i Göteborg med Angeredsgymnasiet och Gärdsåsskolan. Det avslutade projektet i Stockholm genomfördes i Rinkebyskolan.

Datainsamlingen i utvärderingen har skett genom dokumentstudier, intervjuer/fokusgrupper samt genom en enkätundersökning. Den skriftliga dokumentationen beskriver bland annat planering och genomförande av de fyra skolsamverkansprojekten. Därutöver har Payoff samlat in generell information kopplat till uppdraget. Datainsamlingen har genomförts under vintern och våren 2018.

Intervjuer och fokusgrupper har genomförts med strategiska personer i samtliga fyra projekt. Exempelvis har vi pratat med ansvarig personal hos Skanska samt rektorer, lärare samt studie- och yrkesvägledare på de berörda skolorna. Urvalet skedde i samråd med uppdragsgivaren. Intervjuerna lyfter fram berörda personers uppfattningar kring de genomförda satsningarna och visar på olika perspektiv utifrån profession och organisatorisk tillhörighet.

En enkätundersökning har genomförts med elever i klasser på fyra av de skolor som berörts av projekten. I Malmö och Lund har enkätundersökning gjorts med elever på en skola på respektive ort. I Göteborg har enkätundersökning gjorts på två skolor, då projektet samarbetar med två skolor. I Stockholm är Skanskas projekt redan avslutat och ingen av de berörda eleverna fanns längre kvar på skolan och enkätundersökningen har därför inte varit möjlig att genomföra. Totalt är det elever på en gymnasieskola och tre högstadieskolor som ingår i utvärderingen.

Enkätundersökningarna har hanterats av ansvariga lärare på ordinarie lektionstid. Samtliga elever som har varit på lektionerna har besvarat enkäten. Bortfallet består endast av de få elever som varit sjukfrånvarande de aktuella dagarna som enkäten genomförts. Även det interna bortfallet – att elever inte svarar på vissa av frågorna – är mycket begränsat. Totalt 178 elever har besvarat på enkäten.

Skolans roll i samhället

Skolan har en mycket viktig uppgift i samhället. Den ska tillse att eleverna tillägnar sig kunskap och förmåga att använda sig av kunskapen på ett konstruktivt sätt, för att i förlängningen klara av att leva ett meningsfullt och självständigt liv där de deltar och bidrar till samhällets utveckling. Skolan ska också bidra till att ge eleverna de värderingar som vi värdesätter i vårt samhälle.

Skolan ska förbereda eleverna för ett framtida och självständigt liv. De ska kunna försörja sig själva genom arbete och de ska förstå kopplingen mellan skolan och arbetslivet. Om eleverna kan se sambandet mellan de ämnen som de lär sig i klassrummet och arbetsuppgifter kan intresset för skolarbetet öka och i förlängningen kan detta bidra till att elevernas resultat i skolan påverkas positivt.

I den statliga utredningen SOU 2018:11 "Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar" beskrivs att en av de viktigaste orsakerna till att unga inte får arbete är att de saknar gymnasieutbildning. På senare år har andelen inskrivna

hos arbetsförmedlingen som inte har en fullständig gymnasieutbildning ökat markant. Exempelvis var arbetslösheten 2017, för de elever som saknade gymnasieutbildning i åldersgruppen 20-24 år, nästan tre gånger så hög jämfört med de elever som hade en avslutad gymnasial eller eftergymnasial utbildning (32 procent jämfört med 11 procent). Detta visar på ett mycket tydligt sätt hur viktigt det är att eleverna lär för livet och att de förstår betydelsen av utbildning för att de längre fram i livet ska kunna få ett jobb och kunna försörja sig själva och sin familj. Utöver den rent ekonomiska effekten att kunna försörja sig är vuxna även förebilder för sina barn, vilket därigenom skapar än mer långtgående effekter av att personer sköter sin skolgång och i nästa steg klarar av att både få och behålla ett arbete.

En fungerande skolgång har därför en stor potential att skapa samhällsekonomiska värden. I närtid handlar dessa värden om att elever som trivs och fungerar i skolan klarar skolgången utan resurskrävande stöd. På längre sikt skapas samhällsvärdena genom att ungdomar med en relevant utbildning ges förutsättningar för att komma in på arbetsmarknaden. När en individ klarar av att få ett arbete och kan bidra till produktion av efterfrågade varor och tjänster uppstår stor samhällsekonomisk nytta.

I skolans uppdrag ingår att förmedla kunskap om arbetsliv och företagande. I skollagen uttrycks följande;

”Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar kunskap och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande.”

Skanska kan genom sin skolsamverkan bidra till att intentionerna i skollagen uppfylls genom att elevernas kunskaper om näringsliv och företagande ökar. Skolan ska stärka elevernas grund för det livslånga lärandet och förbereda dem för arbetslivet. I det arbetet är samverkan med näringslivet en viktig faktor och skolan ska eftersträva att skapa en bra samverkan med parter inom arbetslivet, dvs. olika typer av arbetsgivare. I skollagen står även att:

”Skolan kan inte ensam förmedla alla kunskaper som eleverna kommer att behöva. Det väsentliga är att skolan skapar bästa samlade förutsättningar för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. I det samarbetet ska skolan ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns i det omgivande samhället och som eleverna får från bl.a. arbetslivet.”

I läroplanen för grundskolan fortsätter beskrivningarna kring hur viktig kopplingen mellan skola och det framtida arbetslivet är:

”Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället... Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt”

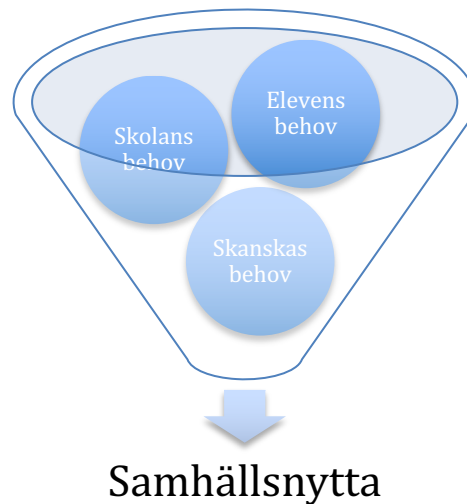
Skanskas skolsamverkan

Skanska är ett stort byggföretag som påverkar samhället på flera olika sätt. Exempelvis ger Skanskas byggprojekt fysiska avtryck i samhället under lång tid. Företaget är också en stor arbetsgivare som skapar försörjning för ett stort antal människor. Därutöver är Skanska en samhällsaktör som vill bidra till att skapa samhällsnytta i ett bredare perspektiv. Skolsamverkan är ett exempel på Skanskas samhällsinsatser och hur företaget omsätter sitt engagemang i praktisk handling.

Skanska vill som samhällsaktör vara med och bidra till skolans och elevernas utveckling. Utifrån elevernas behov betyder detta att Skanska vill bidra till att öka förståelsen för skolans roll, öka intresset för den kunskap som skolan lär ut, men också att öka förståelsen bland elever för deras eget ansvar att studera och ta till sig den kunskap som skolan lär ut. På detta sätt kan Skanska påverka elevernas framtid. Fler elever får förutsättningar att klara gymnasiet och få arbete, men det kan även bidra till att fler elever får upp intresset för att söka sig till byggbranschen med de goda möjligheter till arbete som finns där för både tjejer och killar. Skanskas skolsamverkan innebär också att ungdomarna kan få positiva förebilder i vuxen världen.

Det är utifrån dessa grundläggande värden och tron på att de kan bidra som Skanska engagerar sig i samverkan med skolan. Genom att engagera sig vill Skanska hjälpa eleverna och skolan att koppla skolundervisningen till arbetslivet och visa på skolans betydelse för framtiden och därigenom bidra till att förebygga utanförskap. Eleverna ska få en förståelse för hur skolarbetet påverkar deras möjligheter att i framtiden få ett jobb som de trivs med och är intresserade av. Därigenom blir det tydligt att skolan är en förutsättning för att eleverna ska kunna skaffa sig makt att påverka och styra över sina egna liv.

Utifrån skolans perspektiv och behov skapar Skanskas satsningar möjligheter att uppnå det som i skollagen och läroplaner beskrivs som skolans uppdrag att "samverka med arbetslivet och förbereda eleverna för framtiden". Samtidigt ger det Skanska en möjlighet att arbeta med sina egna behov som handlar om att vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetare får chans att utvecklas och stärka företagets värdegrund samt Skanskas önskan om att vara en attraktiv leverantör till offentlig sektor.

Figur 1: Aktörernas behov och samhällets nytta

Skolsamarbeten i byggprojekt som en del i Skanskas strategi

Skanskas arbetssätt för social hållbarhet innebär att de insatser som görs sker genom företagets kärnverksamhet, nämligen byggprojekten. Projekten har stor egen rådighet att välja och genomföra insatser, tillsammans med kunderna eller samhällsaktörer. Från centralt håll finns sedan 2016 vägledning kring arbetssätt, där stöd till unga och utbildning är ett fokusområde. Det finns också specialiststöd som kan stötta i planering och genomförande av aktiviteterna. De fyra projekten som analyseras i denna rapport har delvis startat innan arbetssättet var på plats och därmed format vägen som fler projekt har kunnat följa sedan dess.

Beskrivning av projekten

De fyra projekten är Citadellstaden i Malmö, ESS i Lund, Kvibergs Ängar i Göteborg och Spårväg City i Stockholm.

Citadellstaden i Malmö

Byggprojektet Citadellstaden omfattar två nya kvarter längs Citadellsvägen i centrala Malmö. Det första kvarteret påbörjades i slutet av 2016 och inflyttning ska ske hösten 2018. För det andra kvarteret är inflyttning beräknad till 2020/2021. Byggprojektet omfattar både hyresrätter, bostadsrätter och kommersiella lokaler.

Citadellstaden i Malmö, ett samarbetskoncept där medarbetare från näringslivet blir klasscoacher. Projektet samarbetar med organisationen My Dream Now som har ett utarbetat samarbetskoncept där medarbetare från näringslivet blir klasscoacher. Coacherna träffar en högstadiesklass fyra gånger per år för att stärka eleverna i att hitta sin egen väg till utbildning och jobb. Den grundläggande tanken med satsningen är att medarbetare från Skanska, genom My Dream Now, ”ska kunna agera förebilder och inspirera elever att känna sitt värde i samhället och hitta egna vägar till jobb och drömmar”.

Hela konceptet för skolsamverkansprojektet i Citadellstaden utgår från Skanskas kriterier för social hållbarhet och de riktlinjer som togs fram av kommissionen för ett socialt hållbart Malmö. Utifrån dessa utgångspunkter tog projektledningen fram ett förslag att arbeta med ett socialt initiativ med fokus på samarbete mellan skola och näringsliv/arbetsliv. Projektet genomförs i samarbete med My Dream Now, ett socialt företag som skapar samverkan mellan arbetsliv och skola, framför allt på högstadium och gymnasium. På skolan som Skanska samarbetar med finns många elever med föräldrar som inte själva har något jobb eller ensamkommande elever som inte har några föräldrar alls som är närvarande.

Målet för projektet är att skapa kombinerad nytta för skolor i utsatta delar av Malmö och affärsnytta för Skanska. Projektet hoppas också på att bidra till ett ökat intresse för naturvetenskap och byggsektorn, samt ökad motivation för skolarbetet. Det finns även en förhoppning att bidra till en ökad framtidstro hos de ungdomar som projektet möter och att visa på framtida karriärmöjligheter. Många elever har en väldigt snäv och vag bild av vad arbetslivet innebär och vilka möjligheter som finns. För Skanskas del är förhoppningen att projektet, förutom att stödja eleverna i deras utveckling, även ska kunna bidra till att inspirera till liknande satsningar inom Skanska och att kunna bidra till personlig utveckling hos de medarbetare som engagerar sig.

ESS-byggprojektet i Lund

European Spallation Source (ESS) är en europeisk materialforskningsanläggning som byggs utanför Lund. Anläggningen kan liknas vid ett jättestort mikroskop och kommer att användas inom många olika vetenskapsområden. I Skanskas uppdrag ingår att planera och bygga skalet, infrastrukturen och Campus till forskningsanläggningen. Campus består av kontor, laboratorium och verkstäder.

Det sociala initiativet kopplat till ESS-projektet omfattar ett samarbete med en klass på den närliggande högstadieskolan, Fäladsgården. Varje år jobbar man med eleverna i årskurs 8. Projektet som ska pågå tre år är just nu inne på det andra året. För att satsningen på samarbetet med skolan ska bli lyckat har utformningen av insatsen skett i samråd med skolan.

Den grundläggande tanken är att visa på möjliga framtidsvägar för ungdomar, och att bygga kunskap, framtidstro och självförtroende hos eleverna. På så sätt kan Skanska bidra till lokalsamhället i det område där de genomför ett stort och intressant byggprojekt. Skolan har dessutom valt att ersätta praoverksamheten med ett bredare arbete med fokus på skola-arbetsliv, där Skanskas sociala initiativ passar bra in. Även Skanskas kund, ESS, är involverade i satsningen där undervisningen i den lokala högstadieskolan och forskning på absolut toppnivå kan kombineras. Det finns en tanke om att arbetet med det sociala initiativet ska skapa nytta både för individen, nytta för skolan, nytta för Skanska och samhällsnytta.

Kvibergs ängar i Göteborg

Kvibergs Ängar är ett steg i utvecklingen av Kvibergsstaden i Nordöstra Göteborg, ett område som är mitt inne i en stor förvandling. Skanska är sedan 2010 en av flera drivande aktörer i att omvandla det tidigare regementsområdet till främst bostäder. I Kvibergs Ängar ska Skanska bygga cirka 250 bostäder i sju lamellhus, ett punkthus

och 19 radhus. Skanskas arbete med att utveckla området ska utgå från ledorden; säker arbetsmiljö under byggtiden, en trygg känsla i det färdiga området samt utvidgad social trygghet genom förebyggande av utanförskap hos skolungdomar i närområdet.

Inom projektet ska samverkan ske mellan näringsliv och utsatta skolor för att främja inkludering och framtidstro samt inspirera till yrkesval inom samhällsbyggnad.

Projektet har utbyte med en högstadieskola och en gymnasieskola. Projektet startade under hösten 2017. Insatsen är riktad till elever och till viss del även till elevernas föräldrar, för att på så sätt öka den påverkan som insatsen åstadkommer. Insatsen ska pågå i tre år och består av seminarier och inspirationsföreläsningar en gång per termin. Eleverna får lära sig vilka yrken som finns i byggbranschen och inspireras till att kunna se sin egen framtid där. Skolungdomarna kommer att vara med i projektet under tre år och göra skoluppgifter kopplade till utvecklingen av bygget.

Spårväg City i Stockholm

Skanska fick i uppdrag av Trafikförvaltningen vid Stockholms stad att genomföra en om- och tillbyggnad av Spårväg city i Stockholm. Uppdraget handlade både om att bygga en ny sträcka till Norra Djurgårdsstaden men också att tillgänglighetsanpassa samtliga spårvagnsperronger.

I samband med tillgänglighetsanpassningen av hållplatserna inledde Skanska ett samverkansprojekt med tjejer från Rinkebyskolan i årskurs 9. Tanken med initiativet var att inspirera tjejerna till att arbeta inom byggbranschen, att visa att det finns kvinnliga förebilder och att peka på vilka möjligheter och ingångar det finns till branschen.

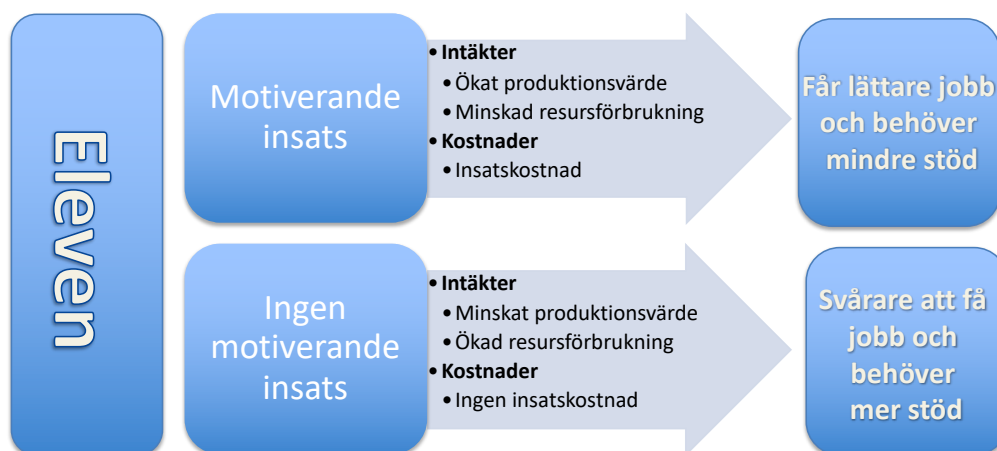
Skolsamverkansprojektet för Spårväg City var betydligt mindre i omfattning än för de övriga, tre projekten. Insatsen bestod av ett studiebesök på en arbetsplats och att personal från Skanska besökte skolan.

Eleven och samhällets ekonomi

Payoffs primära utgångspunkt för att bedöma samhällsekonomisk nytta är att nyttan ökar om individer kan etablera sig på arbetsmarknaden i egenförsörjning och producera efterfrågade varor och tjänster. Men det är även viktigt att föra resonemang i vilka tidsperspektiv som nyttan skapas. Detta är speciellt viktigt när vi, som i denna utvärdering, tittar på insatser för att stödja elever i skolan. Effekterna kommer då vanligtvis uppstå betydligt längre fram i elevernas liv.

Syftet med den samhällsekonomiska bedömningen av Skanskas skolsatsning är att synliggöra på vilket sätt och i vilken omfattning projekten kan sägas skapa ekonomisk nytta för samhället. Tillsammans med analysen av de icke-ekonomiska effekterna kan den ge ett bredare och bättre underlag för att bedöma projektets resultat och möjliga, långsiktiga effekter.

Nedan visas schematiskt vad som händer om en elev får en lyckad insats, blir motiverad och klarar sin skolgång och sedan kan få ett arbete, klarar av att försörja sig själv och sin familj samt att betala skatt. Alternativet är att eleven inte får någon insats. Eleven riskerar då att tappa studiemotivation, hamna i fel sällskap, misslyckas i skolan och blir en drop out. I förlängningen finns då risk att eleven inte får ett jobb utan behöver försörja sig via olika bidrag/ersättningar samt behöver stöd från olika samhällsaktörer. Det kan också leda till att individen drabbas av ohälsa och hamnar i kriminalitet till följd av sitt utanförskap.

Figur 2: Elevens ekonomi i samhället

Elevens ekonomi i samhället är, som vi kommer att visa nedan, mycket omfattande. Det finns därför stora värden för alla i samhället att vinna på att eleverna klarar sin skolgång. Men självklart är de största vinnarna i denna ekvation eleverna själva, vilka på sikt kommer att kunna försörja sig själva och leva självständiga liv.

Här följer en kort beskrivning av några centrala begrepp när vi diskuterar samhällets ekonomi och kostnader för utanförskap.

Fakta om samhällets ekonomi

Kostnader för utanförskap

Samhällsekonomisk *potential* motsvarar den årliga samhällsekonomiska kostnad som individen/målgruppen utgör på grund av att de inte arbetar och/eller förbrukar extra samhällsresurser. Eftersom eleverna i dessa projekt fortfarande går i skolan innebär potentialen att visa på vilka samhällskostnader som uppkommer om deras skolgång inte blir bra och att det i förlängningen innebär att deras inträde på arbetsmarknaden försenas eller helt omöjliggörs.

Om projekten har varit effektiva kommer de att bidra till att eleverna klarar sin skolgång med bättre resultat och mår bättre. Detta medför att situationen för eleven förbättras och den samhällsekonomiska kostnaden för individens utanförskap minskar.

Intäkter för samhället

Intäkter/kostnadsreduceringar är den ekonomiska nytta som projekten har skapat genom att motivera och stötta elever i deras skolgång. Intäkterna skapas till största delen i framtiden genom att eleverna kommer snabbare i arbete, kan leva mer självständiga liv och därigenom är i mindre behov av kostsam stöttning från olika aktörer i samhället, exempelvis vård och Arbetsförmedling.

Lönsamhet för samhället

Samhällsekonomisk *lönsamhet* består av värdet som finns kvar efter att kostnaderna för insatsen har räknats bort, dvs. intäkter minus kostnader. Eftersom intäkterna

uppkommer i framtiden uppkommer även lönsamheten i framtiden. Det är dock viktigt att komma ihåg att kostnaderna för insatsen normalt är av engångskaraktär, men att intäkterna är årligen återkommande. Det gör att lönsamheten ökar med tiden så länge effekterna kvarstår och att de ackumuleras över tid. Trots en fördröjd effekt och en svag lönsamhet första året kan alltså effektiva, sociala insatser på sikt skapa betydande värden för samhället.

Ett alternativt sätt att beräkna lönsamheten är att "skriva av" insatskostnaden under de antal år som insatsen bedöms ha effekt på deltagarnas beteende, vilket innebär att insatsen betraktas som en så kallad social investering. I detta fall ökar den kortsiktiga lönsamheten genom att kostnaderna fördelas över tid, däremot är givetvis den totala lönsamheten oförändrad.

Återbetalningstid för samhället

Samhällsekonomisk *återbetalningstid* är den tid som det tar för samhället att få tillbaka de resurser som Skanska har satsat i sina skolsamverkansprojekt, dvs. den tid det tar att skapa intäkter som är lika med insatskostnaden. I de allra flesta samhälleliga projekt är just återbetalningstiden det mest relevanta lönsamhetsmättet. Anledningen till detta är helt enkelt att alternativet, dvs. att beräkna lönsamheten i kronor, är vanskligt över längre tidsperioder. Vid längre tidsperioder minskar reliabiliteten (att mäta på ett tillförlitligt sätt) kraftigt då det händer så pass mycket i de berörda personernas liv att det till slut inte går att härleda om deras utveckling beror på den insats som ska utvärderas eller om utvecklingen beror på annat som individerna har påverkats av.

Skolan som samhällsekonomisk investering

Hela vårt samhälle styrs av de ekonomiska förutsättningar som sätter ramarna för den verksamhet som vi vill bedriva. Detta gäller med all tydlighet även skolans värld. Om vi tittar på de resurser som samhället satsar på utbildning av invånarna i Sverige, så är det betydande summor. Att en individ går cirka tre år i förskola och sedan nio år i grundskola kostar naturligtvis stora summor pengar. Om individen dessutom går vidare till en treårig gymnasieutbildning har samhället bekostat en femtonårig utbildning.

Grundskolan är gratis för alla barn i Sverige. Både kommunala och fristående skolor får sina intäkter från skolpengen. Denna ska täcka de kostnader som skolan har för lä-

rare, undervisningsmaterial, lokaler, skolmåltider, elevhälsa och administration. Skolpengen är inte lika för alla elever, men i genomsnitt kostar grundskolan ca 100 000 kr per år och elev².

Det är viktigt att förstå att den utbildning som genomförs idag och att den budget som styr skolans verksamhet idag genererar stora ekonomiska effekter under en lång tid framöver. Om elever inte får det stöd och de förutsättningar som de är i behov av för att klara sin skolgång blir det förödande för både individen och samhället. Skolan har dessutom en särskilt viktig roll för de elever som inte har förebilder och inte heller får det stöd som de behöver för att tillgodogöra sig skolans undervisning.

En elev som inte får det stöd som behövs i skolan och därigenom får ett försenat inträde på arbetsmarknaden kan detta leda till att samhället tappar en intäkt på minst en halv miljon kronor per år. Om det dessutom innebär att eleven/individerna inte kvalificerar sig för högre studier och därigenom på sikt minskar sina chanser att få mer avancerade jobb så ökar den uteblivna intäkten ytterligare.

Tidsperspektiv

Insatser inom skolan och satsningar på barn och unga behöver ses som sociala investeringar, där insatsen görs långt innan den förväntade effekten uppstår. Detta kan tyckas självklart, men är ofta svårt att hantera i verksamheter som styrs av årsbudgetar. Den ekonomiska styrningen är helt enkelt inte i fas med effekterna och stödjer inte erfarenheterna om att effektiva, tidiga och förebyggande insatser både besparar eleverna ut-
anförskap och ohälsa samt ger samhällsekonomiskt resultat på längre sikt.

När det gäller insatser för elever där de stora potentiella intäkterna kommer först när de kommer ut i arbetslivet är "fördröjningseffekten" mycket påtaglig. I dessa fall är det extra vanskligt att beräkna lönsamheten i kronor på kort sikt. Genom att istället beräkna återbetalningstiden kan vi jämföra hur effektiv insatsen är i förhållande till andra insatser eller att inte göra någon insats alls. Återbetalningstiden visar, som vi har beskrivit ovan, hur lång tid det tar för samhället att få tillbaka satsade resurser.

---

² www.ekonomifakta.se

Skanska skapar nytta

Lönsamma skolsatsningar – samhällsekonomisk analys

Skolsatsningens intäkter och kostnader

Inom ramen för Skanskas fyra skolsamverkansprojekt har många motiverade medarbetare lagt ner tid och energi på att planera och genomföra insatser för att skapa intresse och motivation hos eleverna. I samråd med uppdragsgivaren har vi gjort bedömningar av omfattningen på de fyra satsningarna på skolsamverkan som ingår i denna utvärdering. I Citadellstaden i Malmö beräknar vi att den tid och de resurser som Skanskas personal har lagt ner motsvarar ett värde på ca 280 000 kr. I ESS-projektet i Lund beräknar vi att den tid och de resurser som Skanskas personal har lagt ner motsvarar ett värde på ca 580 000 kr. I projektet Kvibergs Ängar i Göteborg beräknar vi att den tid och de resurser som Skanskas personal har lagt ner motsvarar ett värde på ca 860 000 kr. I projekt Spårväg City i Stockholm beräknar vi att den tid och de resurser som Skanskas personal har lagt ner motsvarar ett värde på ca 50 000 kr. Totalt sett har Skanska gett ett stöd till eleverna, utöver den ordinarie skolverksamheten, som motsvarar ett värde på ca 1 770 000 kr.

Projekt	Insatskostnad	Antal elever	Insatskostnad/elev
Citadellstaden	280 000 kr	50 st	5 600 kr/elev
ESS	580 000 kr	370 st	1 600 kr/elev
Kvibergs Ängar	860 000 kr	58 st	14 800 kr/elev ³
Spårväg City	50 000 kr	12 st	4 200 kr/elev
TOTALT	1 770 000 KR	490 st	3 600 kr/elev

Vad krävs då för att de satsade resurserna ska bli en lönsam affär för samhället? Jo, det krävs självklart att de intäkter som skapas blir minst lika stora som kostnaderna för att genomföra insatsen.

Vid en första anblick är det lätt att tro att det är dyrt att stödja denna målgrupp, dvs. elever. Men genom att titta på värdet som kan skapas av insatserna får vi också en uppfattning av vad det kostar att inte gör några insatser för denna målgrupp. Kostnaden för utanförskapet består både av förlorat produktionsvärde om eleven inte kommer i arbete samt ökade kostnader för eventuella stödinsatser. Som vi påpekat ovan består merparten av utanförskapskostnaden normalt av förlorat produktionsvärde. Detta visar tydligt hur viktigt det är för både individen och samhället att deltagarna får stöd att klara sin skolgång, så att vägen till ett framtida arbete underlättas.

³ Denna summa omfattar även vissa insatser som är riktade till elevernas föräldrar

Om en person får ett enklare heltidsarbete utan subvention skapas ett produktionsvärde motsvarande cirka en halv miljon per år. Det betyder att om Skanskas skolsamverkansprojekt hjälper till att motivera fyra elever så att de avslutar sin skolgång med godkända betyg och kommer i arbete ett år tidigare än om de inte hade fått stöd av skolsamverkansprojektet är insatsen samhällsekonomiskt lönsam redan inom ett år efter att eleven har kommit i arbete. Om vi sänker kraven på återbetalningstid till två år behöver bara två elever komma i arbete ett år tidigare jämfört med om de inte fått någon insats.

Om vi åter tittar på ursprungsfrågan för hela denna utvärdering, ”Lära för livet – är det värt något?”, kan vi konstatera att Skanska kommer att träffa och påverka ca 490 elever inom ramen för de fyra skolsamverkansprojekten. Eleverna går i skolor där det ofta saknas vuxna förebilder inom arbetslivet bland föräldrarna. För ensamkommande barn och ungdomar finns inga närvarande föräldrar alls. Många av eleverna får helt enkelt inte det stöd som det behöver från sina familjer när det gäller att studera och skaffa sig arbete. För dessa elever kan Skanskas skolsatsning bli särskilt betydelsefull. Med den bakgrunden kan Payoff konstatera att det finns goda förutsättningar att Skanskas satsningar kan ge betydande bidrag till samhällsekonomin.

Någon exakt samhällsekonomisk bedömning av hur effektiv Skanskas insatser har varit är inte möjligt att göra, eftersom effekterna kommer att uppstå under en lång tidsperiod framöver. Därför gör vi nedan en redovisning av svaren på några enkätfrågor som de 178 eleverna har besvarat som en del av utvärderingen. På så sätt kan vi skapa oss en uppfattning kring hur eleverna själva anser att Skanskas insats har påverkat deras inställning till skola och arbete, vilket i förlängningen visar på om det är troligt att Skanskas insatser har varit effektiva eller inte.

Elevernas egna insikter om utbildning och arbete

Utvärderingens enkätundersökning innehåller tre frågor som har koppling till elevernas förhållande till den framtida arbetsmarknaden och deras möjligheter till att få ett arbete. Elevernas svar på dessa frågor förklarar och kompletterar bedömningarna av skolsatsningens samhällsekonomiska värde.

Generellt beskriver en stor andel av eleverna att deras förståelse för hur viktigt det är att studera har ökat och att det på ett bättre sätt förstår utbildningens betydelse för att i framtiden kunna få ett arbete. Svaren visar också att gymnasieelever ser en tydligare koppling mellan studier och arbete än vad eleverna på högstadiet gör.

På liknande sätt svarar eleverna att de genom insatserna från Skanska tänker mer på det framtida arbetslivet och på vad de vill arbeta med efter avslutad skolgång. Eleverna svarar även att de i ökad grad funderar på att skaffa sommarjobb och extra jobb, som ett resultat av Skanskas insatser.

En mer detaljerad beskrivning av svaren på elevenkäten finns under rubriken ”Effekter för elever”.

Sammanfattning av den samhällsekonomiska nyttan

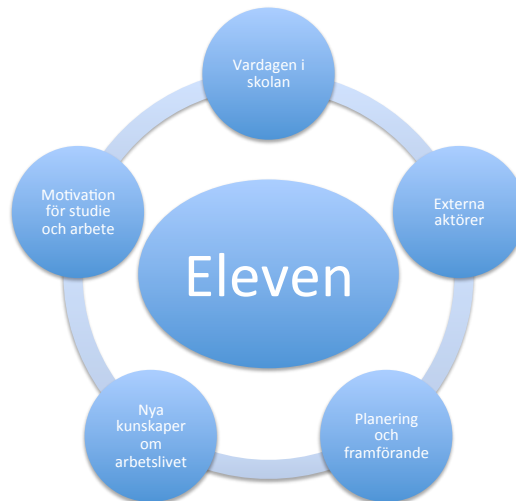
Att hitta ett koncept för en motiverande insats i högstadium och gymnasium som engagerar och fångar samtliga elevers intresse är en svår uppgift. Men när vi granskar och analyserar svaren på elevenkäten kan vi konstatera att av de 178 eleverna som besvarat enkäten så är det drygt 50 elever som tycker att insatsen har varit intressant eller mycket intressant. Det betyder att cirka 30 procent av eleverna svarar med en fyra eller en femma på de frågor som vi har ställt.

När över 50 av 178 elever ger Skanskas insatser så goda omdömen är det en indikator på att insatsen har påverkat deras tankar kring studier och arbete. Jämför vi det sedan med de ca 490 elever som skolsamverkansprojekten kommer att träffa totalt skulle det innebära att ca 150 elever anser att insatsen haft stor påverkan på deras tankar om studier och arbete. Om vi i nästa steg jämför detta med att enbart ytterligare fyra elever behöver klara sina gymnasiestudier ett år tidigare för att insatsen ska betala tillbaka sig på ett år, så finns goda förutsättningar att Skanskas insatser har varit lönsamma. Om återbetalningstiden ökas till två år är det enbart ytterligare två elever som behöver klara studierna ett år tidigare med stöd av Skanska för att skolsatsningen ska bli samhällsekonomiskt lönsam. Det är därför Payoffs bedömning att Skanskas satsningar på skolsamverkan med hög sannolikhet kommer att påverka de deltagande eleverna i en så stor omfattning att satsningen kommer att bli samhällsekonomiskt lönsam.

Payoff vill även lyfta fram att elever som undviker att hamna i arbetslöshet och utanförskap inte bara genererar ökade intäkter för samhället. I många fall undviks även eskalerande kostnader för framtida sociala problem, hälsoproblem och kanske även kriminalitet. Kostnaderna för utanförskap är betydande, och uteblivna åtgärder för barn och unga kan få mycket stora konsekvenser under lång tid för individ och samhälle. Detta bekräftas även av en lång rad utvärderingar som Payoff har genomfört. En generell slutsats är därför att stödjande insatser för barn och unga sannolikt ger mångfalt igen för samhället under lång tid. Skanskas satsningar i skolan bör ses utifrån dessa utgångspunkter.

Effekter för elever

Eleverna som Skanskas insatser riktar sig mot är i en fas i livet där det händer mycket och som lägger en grund för deras framtida vuxenliv. Nedan redovisar vi de delar som framkommit som extra viktiga och framträdande i utvärderingen. Vi har delat upp våra iakttagelser i följande delar; Vardagen i skolan, Externa aktörer, Planering och genomförande, Nya kunskaper om arbetslivet samt Motivation för studier och arbete

Figur 3: Effekter för elever

Vardagen i skolan

Skanskas skolsatsning i Lund och Göteborg har ett treårigt perspektiv. Detta ger möjligheter att påverka under en längre period och också möjligheter att följa upp eventuella förändringar över tid. I Malmö startade satsningen med ett tidsperspektiv på 1,5 år och för närvarande diskuteras en eventuell förlängning. Satsningen i Stockholm var mycket begränsad och omfattade bara två halvdagar, vilket av naturliga skäl ger en betydligt mindre påverkan på eleverna.

Utvärderingen visar att elevernas skolvardag i normalfallet innehåller förhållandevis få inslag av kopplingar till arbetslivet i form av lektioner eller studiebesök. Vardagen i skolan är tidspressad och det är svårt att få utrymme för externa inslag. Tidsplaneringen kan också vara ett problem. Under vissa perioder – som t ex när eleverna har nationella prov – är det mycket svårt för lärarna att ta in föreläsare utifrån och att få eleverna engagerade.

En annan viktig faktor i skolans värld är att ungdomarnas liv i hög grad är fokuserade på ”här och nu”, vilket flera lärare framhåller i utvärderingen. Det är inte troligt att eleverna i dagsläget har en tydlig bild av ett framtida yrkesliv. Om de dessutom saknar förebilder i yrkeslivet hemifrån kan de ha svårt att förstå nyttan av att anstränga sig i skolan. Detta förhållande ger samtidigt externa aktörer en ännu viktigare roll genom att de kan ge eleverna motivation och kunskaper om arbetslivets möjligheter som eleverna inte känner till. Det gäller att planering och upplägg av samverkan mellan skola och arbetsliv görs på ett sådant sätt att insatserna både ”får plats” i den ordinarie skolundervisningen och att den genomförs på ett sådant sätt att den når fram till eleverna och får deras uppmärksamhet.

Betydelsen av externa aktörer

I utvärderingens intervjuserie framhålls av skolpersonal att i princip alla besök med representanter från arbetslivet och studiebesök påverkar eleverna. De är receptiva, och all kontakt med omvärlden är intressant; speciellt om besöken ger konkreta exempel på hur arbetslivet kan se ut och vad man kan jobba med. En del reaktioner kan komma

snabbt, men det är också fullt möjligt att effekterna går att avläsa först många år senare. Flera pedagoger med lång erfarenhet beskriver detta i intervjuerna och att de är övertygade om att inslag från externa aktörer är viktiga och ger genomslag i elevernas långsiktiga utveckling.

Skolans personal menar att medarbetarna från Skanska på ett bra sätt kan berätta om sin livsresa och karriär samt kan visa eleverna att det är möjligt att nå mål yrkesmässigt och socialt med olika förutsättningar och utgångspunkter. Vägen till målet kan vara krokig och oförutsägbar. Här kan effekten för eleverna vara att man inspireras att finna sina drömmar om framtiden, och förstå vilka steg man kan ta för att förverkliga dem.

Lärare och annan skolpersonal pekar på vikten av att de externa inslagen är konkreta och begripliga för eleverna. Många elever har mycket begränsade kunskaper om arbetslivet och vilka yrken som finns. De behöver förstå vad som krävs när det gäller betyg och framtida utbildning för att man ska kunna få de jobb som de önskar.

Skolpersonalen uppfattar att studiebesök på arbetsplatser engagerar eleverna mer än när företag genomför föreläsningar i klassrummet. Vid studiebesöken blir det verkligt för eleverna hur en arbetsplats ser ut, vad man gör där och hur olika medarbetare utför sina arbetsuppgifter. Här uppfattar pedagogerna att byggbranschen har en fördel i det att produktionsresultatet är så konkret; det arbete som utförs resulterar i att en byggnad eller en anläggning uppförs. Något som eleverna kan se och uppleva. Elevernas svar på enkäten bekräftar också att företagets insatser bör vara konkreta. Eleverna vill se hur det fungerar på riktigt och gärna prova på olika arbetsmoment.

Lärare som har deltagit i Skanskas föreläsningar och studiebesök pekar på att elevernas aktivitet vid dessa tillfällen - liksom i andra sammanhang - är mycket olika. Vissa elever ställer frågor, medan andra är tysta. Frågorna berör ofta konkreta ämnen som vad man tjänar i olika jobb och hur eleverna ska göra för att få ett arbete.

Lärarna framhåller att effekterna för eleverna kan bli ännu större om Skanska planerade sina besök i klassrummet och sina studiebesök på ett tydligare sätt, framför allt genom att konkreta exempel och möjligheten till "prova-på"-aktiviteter får ta ett större utrymme. Effekterna kan förstärkas om lärarna knyter an till dessa exempel i den ordinarie undervisningen; exempelvis inom matematik eller samhällskunskap. Lärarna beskriver att de till viss del gör detta, men att det skulle vara möjligt att utveckla. Därigenom skulle resultat och effekter av de externa aktörernas insatser kunna förstärkas ytterligare. Men samtidigt kräver det att lärarna kan skapa utrymme i undervisningen för detta. Konkurrensen om tiden i klassrummen är stor.

Skolans personal menar vidare att Skanskas satsning och närvaron av externa aktörer i skolan ger en möjlighet att inspirera fler tjejer att välja teknikyrken. Jobb inom sektorer som traditionellt har dominerats av män lockar vanligtvis inte unga tjejer. Skanska kan ge dessa elever en inblick i konkreta arbetsuppgifter och visa att de är intressanta. Eleverna kan också få insikt om att yrkena är välbetalda och att det finns en stor efterfrågan på arbetskraft.

Planering och genomförande

Skolpersonalen framhåller att planeringen är mycket viktig för att satsningarna ska få god effekt för eleverna. Om föreläsningar eller studiebesök läggs in vid fel tidpunkter när schemat är pressat, finns risk för att både elever och lärare uppfattar inslagen som störande moment som tar uppmärksamheten från det som då uppfattas som mer väsentligt.

Störst utdelning av de externa aktörernas insatser ges om de lärare som är ansvariga för samverkan med arbetsgivaren har ämnen som lätt kan knyta an till studiebesöken, till exempel naturvetenskapliga ämnen. Erfarenheten hos lärarna visar att eleverna får lättare att lösa arbetsuppgifter inom ett teknikområde i skolan om det har varit på ett studiebesök och kan koppla uppgiften till en praktisk erfarenhet. Samtidigt beskriver lärarna att de inte alltid har tid och möjlighet att arbeta på det sätt de önskar, eftersom den övriga undervisningen tar mycket tid och är hårt styrd.

Möjligheterna att knyta an till den ordinarie undervisningen är också beroende av kontinuitet; det vill säga att samma lärare och samma personal på företaget följer satsningarna över tid, att de vet vilken information eleverna har fått och kan använda den i den fortsatta dialogen med eleverna. Den kontinuerliga kontakten med Skanskas projektledare är väsentlig för planering och uppföljning. Kommunikationen med eleverna gynnas av att goda relationer skapas. Om Skanskas eller andra arbetsgivares personal byts ut under insatsernas genomförande blir det automatiskt en omstart och hela processen tappar tempo.

Upplägget i samverkanssatsningarna ser lite olika ut. I Göteborg har exempelvis hela satsningen planerats och genomförs nu av Skanskas egen personal tillsammans med skolorna. I Malmö har My Dream Now anlåtats för att till stor del planera och skapa en struktur för insatsen, i vilken medarbetare från Skanska och andra företag sedan deltagit.

Lärarna ser de effekter som Skanskas skolsatsningar kan åstadkomma som mycket positiva, men de menar att det för dem vore önskvärt att fler företag och att även offentlig verksamhet gjorde motsvarande insatser. På så sätt kan skolan ge eleverna en bredare bild av arbetslivet och dess möjligheter. Detta är givetvis inte en fråga som Skanska kan påverka utan något som skolan och andra aktörer/arbetsgivare behöver ta ställning till. Från skolans sida framhålls att initiativ från alla sektorer i arbetslivet att stödja skolan i deras uppdrag är välkomna om tidsplanering är bra och om budskap och språk är anpassat till elevernas förståelse och situation.

Elevernas egna uppfattningar

178 elever i de berörda skolorna har besvarat enkäten om Skanskas skolsatsning. Enkäten omfattar frågor om vad eleverna tycker om träffar med företag och vad de har lärt sig. Den höga svarsfrekvensen och det begränsade interna bortfallet medför att resultatet ger en intressant och trovärdig information och ett bidrag till förståelse för hur denna sorts satsning kan påverka ungdomar.

När det gäller frågor om framtiden i arbets- och yrkesliv bör dock resultaten tolkas med försiktighet. I enlighet med vad som har framhållits ovan är det svårt för ungdom-

mar i dessa åldrar att ha bestämda uppfattningar om sin framtid och sitt yrkesliv. Negativa och/eller oväntade reaktioner bör därför inte tas till intäkt för att satsningarna är felaktiga, utan snarare som ett uttryck för ungdomarnas osäkerhet. Men nedan redovisar vi några av de punkter som varit mest framträdande i svaren från eleverna.

Allmän inställning till satsningen

Eleverna är mycket positiva till att få träffa medarbetare vid företag och till att få göra studiebesök. Drygt 56 procent av de tillfrågade ger betyget bra eller mycket bra (4 eller 5 på 5-gradig skala) som svar på denna allmänna fråga. På frågan om hur intressant eleverna tycker att det är att träffa vuxna som berättar om sitt yrke svarar 47 procent av de tillfrågade att detta är intressant eller mycket intressant. Även frågan om hur nöjda eleverna är med träffarna med företag besvaras till 46 procent med svaren nöjda eller mycket nöjda (4-5 på den 5-gradiga skalan). En rimlig tolkning utifrån dessa resultat är att eleverna uppskattar och värdesätter träffar med företag som en del av skolundervisningen.

Nya kunskaper om arbetsliv och yrken

De frågor i enkätundersökningen som berör mer konkreta och närliggande kunskaper om arbetsliv och yrkesliv visar att 38 procent av de tillfrågade anser att de har lärt sig mycket (4-5 på skalan) om Skanska, och 42 procent uppger motsvarande när det gäller huruvida om man har lärt sig något nytt om de yrken som finns på arbetsmarknaden. Vår tolkning är att Skanska på ett bra sätt har lyckats nå fram till en relativt hög andel av eleverna och skapa ett intresse för arbetslivet i stort och specifikt de olika yrken som finns inom Skanska och deras verksamhet.

Motivation för studier och arbete

När det gäller i vilken omfattning Skanskas insatser har påverkat elevernas motivation för studier och arbete svarar 37 procent av eleverna att träffarna på ett bättre eller mycket bättre sätt fått dem att förstå varför det är viktigt att studera i skolan. När det gäller den framtida rollen på arbetsmarknaden och i yrkeslivet anger 28 procent av de tillfrågade eleverna att lektionerna har fått dem att tänka mycket (4-5) på vad de vill arbeta med när de är klara med skolan. Motsvarande andel är 13 procent av eleverna när det gäller svaret på frågan om det är någon medarbetare på företaget som har berättat om ett jobb som de skulle vilja ha när de börjar arbeta.

Payoffs bedömning är att Skanskas medarbetare har lyckats argumentera för hur viktigt det är att eleverna anstränger sig i skolan. Däremot har det haft svårare att nå fram med berättelserna om sina egna jobb. En tolkning kan vara att ungdomarnas bild av yrken och arbetsuppgifter är diffus och att man inte riktigt kan förstå vad ett arbete inom byggbranschen innebär.

Svaret på frågan om träffarna med företaget har medfört att eleven funderar mer på att skaffa ett extrajobb eller sommarjobb besvaras av 31 procent av eleverna med de högsta poängen (4-5).

Vi tolkar resultatet som att skolsamverkansinsatserna allmänt har givit ett genomslag hos en förhållandevis hög andel av eleverna, men att det har varit svårare för eleverna

att identifiera sig med de yrken som har presenterats. Detta kan visa på en pedagogisk utmaning och på att ungdomar i tonåren inte i första hand drömmer och fantiserar om de jobb som medarbetarna har presenterat. På detta område finns alltså en potential att utveckla insatsen ytterligare.

Skolsatsningens innehåll och planering

En fråga har ställts om hur intressanta lektionerna med Skanska var jämfört med andra lektioner. 40 procent av de tillfrågade svarade att lektionerna varit intressanta eller mycket intressanta jämfört med den ordinarie undervisningen. Svaret på denna fråga ligger relativt högt jämfört med svaren på flera andra frågor. Vår tolkning är att en stor andel av eleverna tycker att Skanskas lektioner har varit roliga och intressanta.

Resultat med avseende på kön

Såväl medarbetare i Skanska som skolpersonal återger att tjejer och killar reagerar lite olika och har olika attityder i aktiviteterna. Tjejerna är exempelvis ofta mer aktiva i klassrumssituationerna och ställer mer frågor om t ex varför man använder en viss teknik, medan killarna intresserar sig mer för tekniken som sådan.

Om man ser till den kvantitativa analysen av enkätmaterialen ger tjejerna generellt något "sämre" betyg (lägre poäng) än killarna på samtliga frågor. Vår tolkning är att den mansdominerade byggindustrin ligger närmare killarnas intresseområde än tjejernas när det gäller tänkbara yrkesval. Skillnaderna mellan svaren från tjejer och killar är dock relativt liten, vilket medför att man inte bör dra allt för långtgående slutsatser om skillnader mellan könen.

Elevernas öppna kommentarer

Den sista frågan i enkäten är en öppen fråga där eleverna själva kan lämna kommentarer kring hur de anser att företagsträffarna kan bli bättre. En del av eleverna väljer att inte lämna några kommentarer alls, men många ger kommentarer och tips.

Elevernas spontana kommentarer kan vara värdefulla för att förstå hur ungdomar tänker och reagerar. Frågan som ställdes var "Har du något tips hur företagsträffarna kan bli bättre?". Frågans formulering medför en fokusering på brister och förbättringsbehov.

I nedanstående ruta redovisas elevernas kommentarer. För att ge autencitet och livfullhet på ungdomarnas villkor återges kommentarerna helt utan rättning av stavfel, sortering och strukturering.

"Ge oss inte uppgifter som vi inte vet om hur man gör, som t.ex. skiss", "Prata ej för mycket SNÄLLA!!", "De ska inte vara långa", "Vi behöver Bra fika", "Allt är bra som det är", "att da gör mer utförligt eller att de tar mer exemler som gäller deras presentationer", "Gör de presenterar mer intressant", "Att träffas oftare", "Att företaget kommer till vår skola mer för att Vi inte har tid att gå till stan där dem befinner sig!", "kom med bättre arbetsuppgifter, Mer undervsinngar", "Tänk på att vi redan har för många uppgifter i skolan!", "Gör lektionerna lite roligare kanske", "Gör klart ett arbet innan ni gör något annat", "Nej allt funkar bra", "Nej den e redan bra", "Sluta vara så tråkiga", "Allt är bra", "Nej jag har inget tips för allt är bra!", "God fika varje gång ! Så lyssnar vi extra noga !", "Mer raster och mer information", "Visa exakt vad de gör i sitt yrke", "lite mer att ni visar konkret va de gör", "Visa mer om vad man jobbar med på Skanska, alltså

jobbe”, ”Nej. Bara testa vad som fungerar bäst o kör på de”, ”Jag tycker de var bra! :-) Kanske kunna vara med mer under en vanlig arbetsdag”, ”Bjud på kakor”, ”Att elever själva får testa”, ”Visa mer av arbetsplatsen”, ”Inget som behöver ändras”, ”låt oss testa fler saker som t.ex. VR”, ”Jag vill gärna ha studiebesök men detta var inte så mycket extra”, ”Förklaringarna kan bli mer avancerade. Förklara mer om jobbet som projektledare”, ”Att man har lite mer tid att fråga frågor och att komma på frågor”, ”Högre lön”, ”bättre planering”, ”Att personerna på företaget är intresserad i jag och lyssna och ger feedback”, ”Mer praktik”, ”Prao!!”, ”SKAFFA PRAO”, ”Man skulle kunna prata mer om de olika yrkena som finn inom företaget”, ”Det kan bli mer intressant”, ”om man ska snacka om jobb kan man t upp fler än 4 jobb och inte bara jobb som vi kan ha när vi har pluggat till dem”, ”Nej, det är bra!!!”, ”Heldagar på företaget istället fö att endast vara där under för/eftermiddag. Låta oss ta del av arbetet och engagera oss. Inte så mycket genomgång.”, ”Heldagar på företaget.”, ”Heldagar på Skanska hade varit bättre och allt hade blivit tydligare. **Upptäcka mer själva.**”, ”Jag kan inte komma på något. Jag är bara inte så intresserad i vad vi gjort under projektet”, ”Vet inte, att vi ska lära oss mer”, ”Om man faktiskt kunde visa på ett effektivt och spännande sätt att se hur världen förändras av dess yrken och varför det har viktigt att fler söker dessa jobb.”, ”Mer aktiva arbeten och saker man kan göra. **Inte bara lyssna.**”, ”Bättre jobb och företag”, ”Bättre besök. Andra aktiviteter”, ”Tyvärr har jag inga tips på hur företagsträffarna kan bil bättre.”, ”Guide på arbetsplatsen (om möjligt)”, ”Personalen var bra”, ”**INTE LIKA TRÅKIGA**”, ”Kanske ha lite fler test-stationer där man får testa de ni håller på med”, ”INGA ALLS”, ”Något företag som är intressant!”, ”nej, det var bra så”, ”Lite mindre prat och presentationer eftersom man lätt tappar koncentrationen”, ”Intressantare företag”, ”Nej det var bra :-), ”Jobba snabbare”, ”gör dom roligare”, ”Mer besök som inte är in skolan”, ”Följa med dem 1 hel dag”, ”Mer action”, ”lärarna kan planera bättre”, ”Fler studiebesök bortom skolan :-), ”Gör de lite mer intressanta”, ”Dom behöver inte komma dom slösar våran tid”, ”aldrig komma igen de är för stela och de borde lära oss mer om deras yrke och inte göra så tråkiga lekar”, ”kom inte tack”, ”Mer intressant”, ”Mer interresant”, ”Ha bättre struktur och syfte med träffarna”, ”den e bra”, ”Ge oss mer arbete!”, ”mer arbete att göra”, ”Nej, de har lyckats bra på egen hand”, ”Prata mer om de olika jobb o kanske göra mer aktiviteter”, ”Mer aktiviteter och mer intressanta saker om framtiden”, ”Jag tycker istället fö att sita och snacka om grejer att vi får testa på att göra”, ”Var mer intresserade av oss och låt oss visualisera och prat om våra framtidsdrömmar. Mer roligt så”, ”kortare och oftare”, ”Vara mer förberedda på vad vi ska göra dämed göra grejer slla elever är enade om att ha.”

Elevernas kommentarer är, som framgår av texten, oftast konkreta. En synpunkt som sticker ut är att de insatser som görs ska aktivera eleverna och göra kopplingen mellan praktik och teori begriplig och motiverad. Ungdomarna vill veta hur man jobbar i ett yrke på ett ännu tydligare sätt och gärna testa själva.

Sammanfattande slutsats av enkätresultatet

En sammanfattande slutsats om enkätresultatet är att eleverna har tagit sig an uppgiften att besvara frågorna på ett engagerat sätt och att resultatet visar på positiva reaktioner. Det är många elever som beskriver att det har blivit mycket påverkade och inspirerade av Skanskas skolsamverkansinsats. I en spegling av resultaten som redovisas ovan finns givetvis negativa reaktioner (låga poäng), men i de flesta frågorna kan vi avläsa att en hög andel av de tillfrågade eleverna är positiva eller mycket positiva.

När vi jämför enkätsvaren med intervjuerna kan vi konstatera att elevernas kommentarer har en god överensstämmelse med både Skanskas och skolpersonalens uppfattningar och erfarenheter. Generellt finns en stor samstämmighet om att samverkan mellan skola och arbetsliv är viktigt och bidrar till elevernas utveckling. Men att insatserna måste vara väl planerade i förhållande till andra moment i skolundervisningen

och att genomförandet måste ske på elevernas nivå och villkor, så att det skapas ett intresse och ett lärande. I annat fall är eleverna mycket snabba att avfärda insatsen och rikta sitt intresse mot något annat.

Payoff bedömer att de insatser som Skanska har gjort i de fyra skolsamverkansprojekten tydligt visar att elevernas tankar om det framtida arbetslivet har påverkats på ett tydligt och positivt sätt. Samtidigt är det viktigt att inse att insatserna i jämförelse med den ordinarie skolverksamheten är mycket begränsade i omfattning. Trots detta har insatserna alltså både nått fram till eleverna och gjort skillnad.

Effekter för skolan

Vikten av samhällsengagemang

Det råder en stor enighet bland skolpersonal att den sortens samhällsengagemang som Skanskas skolsatsning representerar är viktig av flera olika skäl. Dels får eleverna kunskaper om arbetslivet och specifika arbetsuppgifter på ett sätt som är svårt för lärarna att förmedla. I förlängningen innebär detta att ungdomarna kan hitta en väg in i ett produktivt yrkesliv. Detta gynnar både samhällsekonomin genom ökad produktionen och kan också bidra till att utanförskapet minskar. Dels får eleverna vuxna förebilder och förutsättningar att förstå kopplingen mellan studier, arbete och försörjning.

Det ingår i skolans uppdrag att stödja entreprenöriellt lärande och att förbereda eleverna för det framtida arbetslivet. Detta framgår både i skollagen och läroplanen. Skanskas skolsatsning innebär ett stöd i att uppnå intentionerna i skollagen och läroplanen. Skolans personal framhåller vikten av att fler företag och andra arbetsgivare engagerar sig på detta sätt så att eleverna kan få ännu bättre inblick i arbetslivet och tänkbara yrken. Pedagogerna är generellt positiva till samarbete med företag. Skolan ser också positivt på teknikföretagens engagemang i ett jämställdhetsperspektiv. En ökad kunskap om intressanta jobb med teknisk inriktning kan locka fler tjejer att rikta in sig mot en sådan yrkeskarriär. Samhällsengagemanget hos både privata och offentliga arbetsgivare är viktigt för att skolan ska kunna fullgöra sitt uppdrag att förbereda eleverna för vuxenlivet.

Studiemotivation och framtidstro

Lärare och annan skolpersonal pekar på att Skanskas skolsatsning är mycket positiv, men att den samtidigt är en marginell del av elevernas vardag i skolan. Det är därför inte troligt att insatserna påverkar studiemotivationen hos alla elever på något genomgripande sätt i det korta perspektivet. Däremot kan det mycket väl vara så att enskilda elever får upp ögonen för behovet av att ta eget ansvar för studierna och att de förstår kopplingen mellan att gå ut gymnasiet med godkända betyg och de framtida möjligheterna att få ett arbete och kunna försörja sig.

Lärare och rektorer framhåller att skolan – och den övriga vuxenvärlden kring eleverna – måste vara trygga i sin övertygelse om att insatser som den Skanska och andra aktörer gör påverkar eleverna på sikt och att vi inte får förvänta oss snabbt avläsbara resultat. Flera erfarna pedagoger beskriver att de har egen erfarenhet av att denna process fungerar, men att det i vissa fall kan ta väldigt lång tid innan effekten blir synbar.

Det är också viktigt att förstå att Skanskas skolsatsningar inte på egen hand är avgörande för elevernas utveckling, utan att den är en viktig pusselbit i samverkan med många andra insatser.

I konsekvens med detta kan vi inte förvänta oss att elevernas framtidstro påverkas på något dramatiskt sätt och inte heller att det går att dra några säkra slutsatser om att satsningarna påverkar elevernas möjligheter till framtida försörjning. För att med säkerhet kunna svara på dessa frågor skulle vi i så fall behöva följa eleverna och deras utveckling under många år framöver.

Dock kan vi konstatera att Skanskas insatser har haft en konkret påverkan på medvetenheten och studiemotivationen hos stora grupper av eleverna. Exempelvis har lärare kunnat avläsa att eleverna blivit mer motiverade att lösa en uppgift när den kopplas till praktiska erfarenheter från arbetsplatser som de besökt. Ett sätt att ytterligare öka effektiviteten och nytta av insatserna bör därför vara att utveckla arbetet med att integrera praktiska moment på studiebesök med den ordinarie undervisningen.

Förutsättningar för samverkan och medarbetarnas engagemang

I skolans förutsättningar ligger enligt intervjuade lärare och pedagoger att skolundervisningen är hårt pressad och har svårt att hinna med arbetsuppgifter som ligger utanför den ordinarie undervisningen. Det är därför viktigt att en skolsamverkan med ett företag planeras och genomförs på ett sätt som gör det möjligt för skolans personal att uppfylla sin roll.

Skolpersonalen pekar på att de enligt läroplanen ska arbeta med samverkan med arbetslivet och att skolsamverkan med Skanska – rätt planerad och genomförd – kan innebära både en avlastning och en kvalitetshöjning för skolan. Skolan kan helt enkelt uppnå sina mål på ett effektivare sätt. Intervjuade pedagoger anser också att Skanska har tagit på sig en stor del av ansvaret för planering och genomförande, vilket har upplevts som mycket positivt. Skolan behöver stöd i planeringsarbetet för att klara av att ta emot det som Skanska och andra arbetsgivare erbjuder.

Skolpersonalen framhåller att förutsättningarna varierar kraftigt mellan skolor, klasser och elever när det gäller att kunna ta till sig information och delta i aktiviteter. Företagen måste därför vara mycket lyhörda för att anpassa sig till de lokala förutsättningarna.

Intervjuade medarbetare i skolan – både lärare och annan personal – vill verkligen engagera sig. De ser att den ordinarie undervisningen kan påverkas positivt om man över tid successivt förbättrar integrationen mellan företagssamverkan och den vanliga undervisningen. Användandet av praktiska exempel från exempelvis studiebesök är en framgångsfaktor. Detta kräver dock kontinuitet och planering för att fungera på ett bra sätt.

Medarbetarna i Skanska och skolpersonalen behöver lära sig tillsammans. Mycket har fungerat bra, men det kan också utvecklas. Pedagoger och Skanskamedarbetare pekar på att det vore önskvärt att aktiviteter i skolsamverkan integreras bättre i den ordinarie undervisningen för att ytterligare dra nytta av den kunskap som eleverna tillgodo-

gör sig vid t.ex. studiebesök. Konkreta exempel från studiebesök skulle kunna användas på ett tydligare sätt i undervisningen. Exempelvis skulle en ingenjör i Skanska kunna undervisa i matematik med utgångspunkt från ett praktiskt exempel.

Effekter för Skanska

Ett antal medarbetare i Skanska har på olika sätt varit engagerade i skolsamverkan i de fyra projekten. Medarbetarna har intervjuats enskilt eller i grupp. En del av medarbetarna är i en tidig fas av samverkan, medan skolsamverkan för andra medarbetare har pågått en tid eller är helt avslutad. Nedan redovisas de erfarenheter som framkommit.

Samhällsengagemangets effekter för medarbetarna

Medarbetarna framhåller på ett kraftfullt sätt vikten av Skanskas samhällsinsatser. Skanska är en viktig och tongivande aktör i byggbranschen, vilken enligt medarbetarna både bör och kan engagera sig i samhällets utveckling. Skanska säger i sin affärsplan att företaget ska vara en samhällsbyggare och detta förpliktigar enligt medarbetarna. Skanska ska bidra till att bygga ett bättre samhälle både genom att bygga hållbara bostadsområden och genom socialt engagemang i byggprocessen. Medarbetare fångar känslan genom att säga att ”vi ska koppla ihop hjärna och hjärta” hos medarbetarna. Hos de medarbetare som Payoff har träffat finns ett stort engagemang för sociala frågor. De har med kraft och värme berättat om allt arbete som de har lagt ner på ”sina” skolsamverkansprojekt.

Medarbetarna pekar på att Skanska har möjligheter att bidra till att bygga ett bättre samhälle, att förändringar kan åstadkommas och att engagemang i skolan i utsatta områden är ett bra sätt att nå resultat. Kopplingen till intressanta projekt – som ESS i Lund – kan ytterligare inspirera ungdomar. Detta kan leda till att unga människor får ett ökat intresse för skolan i allmänhet och att det även kan leda till att de intresserar sig för byggbranschen i synnerhet och vill jobba i den.

Medarbetarna framhåller att man vill arbeta hos en arbetsgivare som tar ansvar. Framtidens företag kan inte bara fokusera på att tjäna pengar – de måste även engagera sig i samhället och bidra till dess utveckling. Framtida arbetskraft vill se ett sådant engagemang för att de ska reflektera över att arbeta i företaget. Medarbetarna framhåller att samhällsengagemang behöver genomsyra hela företaget, men att det behövs eldsjälar som driver utvecklingen framåt. Skolsamverkan får den effekten att medarbetare kan bli uppskattade som ”eldsjälar”.

Det framtida rekryteringsbehovet i byggbranschen medför att medarbetare som engagerar sig i skolsatsningen dessutom kan förmedla budskapet att de finns jobb för de ungdomar som de möter. I ett närliggande perspektiv kan satsningarna därför ge Skanska en möjlighet att attrahera medarbetare i konkurrens med andra företag.

Medarbetarna framhåller tillfredsställelsen i att de kan skapa en insikt hos eleverna att de faktiskt kan få nytta av skolans kunskaper i ett framtida arbete, att de kan se sin egen framtidsplan och förstå vad som krävs för att uppnå den. Medarbetarna ser också att de kan förmedla en kunskap och känsla till eleverna om vad vissa yrken innebär

och man kan skapa en förståelse för vad en arbetsplats är och vilka värderingar som kan präglade den.

Skolsamverkan har fått effekten att de involverade medarbetarna känner ett engagemang och en meningsfullhet utöver sina ”vanliga” uppgifter i företaget. Medarbetarna känner att de bidrar till en viktig samhällsuppgift och att detta ger en personlig tillfredsställelse. Medarbetare har lärt känna varandra och detta har skapat interna mer värden. Livsresor har blivit kända både inom Skanska och bland eleverna. Storytelling har varit en medveten strategi internt inom Skanska.

Skolsamverkansinsatserna har varit utvecklande för Skanskas personal. De känner att de har nått fram till ungdomar, men också utvecklats som individer när det gäller att förstå samhället. En medarbetare uttryckte det som att ”Skanska blir mer en organisation som består av mammor och pappor och inte bara ett exploaterande företag. Företaget är en del av samhället”.

Planering och organisering

Skolsamverkan har haft olika utformning i de fyra projekten. I Lund och Göteborg har Skanska exempelvis drivit samverkansinsatserna uteslutande med egen personal. I Malmö har Skanska däremot ingått partnerskap med My Dream Now, vilket är ett företag som arbetar med att hjälpa företag och skolor att samverka. Detta har medfört att effekten för företag och medarbetare har blivit olika. När insatserna görs av egna medarbetare blir de mer involverade i hela insatsen och påverkas mer än om aktiviteterna genomförs med stöd av en extern partner. Samtidigt avlastar en extern part medarbetarna i deras ordinarie uppdrag och hjälper till med kompetens och metod för att skapa struktur för effektiva insatser.

Medarbetarna uppfattar att den första tiden i skolsamverkan innebär ett ganska omfattande lärande och en anpassning. De är inte vana vid att samverka kring dessa frågeställningar med varandra. Skanskas medarbetare är inte heller vana vid att möta elever på det sätt som skolsamverkan innebär, vilket flera beskriver som en utmaning.

En annan parameter som har påverkat är att byggprojekten som skolsamverkan har varit knutna till är mycket olika till sin karaktär. Exempelvis är Kvibergs Ängar i Göteborg är ett bostadsområde under uppbyggnad i en närförort, medan projektet i Lund (ESS) är ett högteknologiskt forskningscentrum. Studiebesöken får som en följd av detta mycket olika innehåll, eleverna kommer in i olika sammanhang och effekterna för medarbetarna påverkas också.

Samarbetet med lärarna

Både lärare och skolledare har haft begränsat tid för insatser. Skanska har därför tagit på sig en hel del av planeringsarbetet för att avlasta pedagogerna. Men när det gäller själva insatserna i klassrummet är det viktigt att lärarna inte lämnar över det till klasscoacherna, dvs. Skanskas medarbetare. Klasscoacher framhåller vikten av att engagerade lärare deltar i Skanskas lektioner för att det ska fungera bra. Lärarna känner eleverna och kan bidra till att skapa lugn och trygghet. Det i sin tur höjer kvaliteten på samverkansinsatsen och skapar även förutsättningar för lärarna att använda sig av kunskap och diskussioner från Skanskas lektioner för att knyta an till relevanta delar i

den ordinarie undervisningen. Klasscoacherna poängterar även att det är viktigt med kontinuitet, så att samma lärare följer och stödjer samverkansinsatsen.

Planeringsfrågan omfattar också sambanden mellan genomgångarna i klassrummen och studiebesöken. Detta samband har inte alltid varit tydligt. För Skanskas medarbetare påverkas mötena med eleverna mycket av om – och på vilket sätt – lärarna integrerar erfarenheter och kunskaper från Skanskas insatser i den ordinarie undervisningen. Ju bättre lärare och klasscoacher samverkar och lär känna varandra, desto bättre fungerar insatsen i förhållande till eleverna.

Tidsplanering

Tidsplaneringen är en fråga som både pedagoger i skolan och Skanskas medarbetare lyfter fram. Även enskilda elever tar upp denna fråga och poängterar vikten av att detta görs på ett bra sätt, framför allt utifrån elevernas situation. Det är framför allt lärarna som belyser vikten av att samverkansinsatserna måste förläggas till perioder under terminen när eleverna har förutsättningar att ta emot informationen och reflektera över den. Ett mycket konkret exempel är att samverkansinsatser över huvud taget inte ska planeras in under perioder när eleverna har nationella prov. Under dessa perioder måste eleverna fullt ut få koncentrera sig på proven. Men det måste också rent allmänt finnas en lyhördhet hos företag och företagsrepresentanter att anpassa sig efter skolans önskemål. Detta handlar både om när insatserna sker under en termin och hur stor arbetsbelastning elever och lärare har just då samt vilken årskurs som är den bästa att möta eleverna i. Erfarenheten från projekten är att planeringen behöver förbättras och samarbetet med lärarna behöver utökas för att utfallet av insatserna ska bli så bra som möjligt. Annars finns uppenbara risker att Skanskas insatser inte får den tänkta effekten och eleverna missar den möjlighet som samverkansinsatserna innebär.

Utveckling av skolsamverkan genom lärande

Både medarbetarna och skolpersonal talar om vikten av att utgå från elevernas kunskaper, förutsättningar och intressen, men också de socioekonomiska villkoren i det lokala området. Det gäller att koppla informationen till ungdomarnas vardag. Erfarenheterna säger att skolsamverkanprojekten kan bidra till att stärka elevernas identitet och självkänsla genom att knyta an till deras drömmar och förhoppningar. Men det måste ske genom att Skanskas medarbetare når fram till eleverna i sin kommunikation och lyckas bygga upp ett förtroende genom kontinuitet och uthållighet.

Pedagoger, Skanskas personal och eleverna själva framhåller alla att informationen som ges till eleverna i möjligaste mån ska kopplas till praktiska övningar och exempel, gärna från de studiebesök som genomförs. De personliga berättelserna om medarbetarnas livsresor uppfattar personalen gör ett starkt intryck på eleverna. Samtidigt är Skanskas personal ovan vid situationen och uppfattar att de behöver utveckla sin förmåga att nå eleverna med sina berättelser. Exempelvis måste medarbetarnas språkbruk anpassas till eleverna, så att de känner att kommunikationen sker på deras villkor. Om språket är alltför ”högravande” eller alltför fackmässigt tappar eleverna väldigt fort intresset.

Stöd från ledningen och koppling till strategiskt arbete

Medarbetarna beskriver att det behöver ett stort och tydligt stöd från ledningen för sina insatser inom ramen för skolsamverkansinsatserna. Medarbetarna lägger ner mycket tid och energi på insatserna och anser att stöd och uppbackning från företagets ledning på olika nivåer behöver utvecklas. I sammanhanget efterlyser medarbetarna tydligare koncept och en supportfunktion på regional nivå inom Skanska som kan stödja medarbetarna i denna sorts satsningar. Behovet av en handbok för att arbeta med social hållbarhet lyfts fram. Det ses också som viktigt att satsningarna följs upp över tid för att se hur både elever och medarbetare/företag påverkas.

Medarbetarna anser att Skanska behöver koppla ihop det praktiska arbetet i produktionen med de strategiska frågorna och hur man marknadsför koncept som skolsamverkan intern och externt.

Sammanfattande slutsatser

Payoff kan med utgångspunkt från det som framkommit i denna utvärdering konstatera att satsningar som bidrar till att ungdomar når bra resultat i skolan är samhällsnyttiga och att utbildningar som leder till arbete medför samhällsekonomiska vinster. Om stödet från Skanska bidrar till att enbart fyra av de 490 eleverna som ingår i satsningen motiveras så att de klarar sin skolgång med godkända betyg och att de sedan kan komma in på arbetsmarknaden ett år tidigare kommer insatsen att betala sig på mindre än ett år.

Skanska skapar genom sina satsningar på skolsamverkan samhällsnytta genom att samverka med skolan i fyra projekt i Malmö, Lund, Göteborg och Stockholm. Skanskas skolsatsningar handlar om att motivera och inspirera skolungdomar att satsa på sina studier och att se sambanden mellan skolarbete och framtida arbetsliv.

Samtidigt skiljer sig Skanskas olika samverkansinsatser ganska mycket mellan varandra. Både vad gäller omfattning i tid, typ av byggprojekt som satsningen kopplas till och genom att vissa satsningar genomförs enbart med egen personal medan en satsning genomförs inom ramen för ett partnerskap med ett företag som specialiserat sig på att stödja samverkan mellan skola och arbetsliv. Payoff rekommenderar därför att resultaten följs upp på sikt för att identifiera om det uppstår några väsentliga skillnader, vilka kan kopplas till projektens olika grundläggande förutsättningar och genomförande.

En nyckel till framgång, som pedagogerna tydligt lyfter fram, är att kopplingen till yrkesliv och arbetsuppgifter blir konkreta genom den kunskap och de erfarenheter som Skanska kan förmedla till eleverna. Teoretiska resonemang och användande av facktermer riskerar att leda till att eleverna tappar intresset. Skanskas medarbetare bör istället på ett vardagligt och begripligt sätt berätta om sina yrken och vägen till dem och eleverna kan sedan vid studiebesök bekanta sig med arbetsuppgifter, arbetsmiljöer och arbetslivets villkor.

Genom att skolsatsningarna kan bidra till att inspirera och motivera eleverna påverkas deras tillvaro både på lång och kort sikt. De kortsiktiga effekterna är till stor del sociala genom att eleverna trivs bättre i skolan och blir mer intresserade av undervisningen. På lång sikt kan även betydande samhällsekonomiska effekter uppstå, men dessa är inte möjliga att verifiera i denna utvärdering. Då krävs istället studier över längre tid. Däremot beskriver de erfarna pedagogerna att de själva har erfarenhet av att denna typ av insatser fungerar och skapar just dessa långsiktiga effekter. Skanska kan genom förhållandevis begränsade insatser för ungdomar bidra till att elever inte hamnar i utanförskap, vilket i förläningen leder till stora samhällsekonomiska vinster.

Payoff vill därför, med utgångspunkt från vad som framkommit i denna utvärdering, lyfta fram att vår bedömning är att Skanska på ett relevant och pedagogiskt sätt har engagerat sig för att bidra till en positiv samhällsutveckling. Samtidigt ger det Skanska möjligheter att ge sina medarbetare en chans att utveckla sitt personliga engagemang utifrån både sin egen och företagets värdegrund. Slutligen kan det även gynna Skanska i sitt fortsatta arbete med att konkurrera om attraktiva byggprojekt där det är viktigt

att kunna visa upp att företaget på riktigt och på allvar vill stödja den sociala utvecklingen i samhället.

Skolsatsning som gör skillnad, men det kan ta tid

Payoff bedömer att Skanskas skolsatsning gör skillnad på riktigt. Genom att eleverna får en chans att förstå kopplingen mellan studier och arbetsliv, så ökar deras intresse och motivation för att anstränga sig i skolan. Därigenom ökar deras chanser att klara av grundskola och gymnasium med godkända betyg. Detta är i sin tur en av de absolut viktigaste indikatorerna för att ungdomarna på sikt ska få ett arbete och långsiktigt kunna försörja sig själva.

Även om inte alla elever påverkas kan enskilda elever mycket väl få en avgörande inspiration och motivation till utbildningsvägar och yrkesval genom att få chansen att möta representanter från arbetslivet. Dessa resultat är tillräckliga för att bedöma satsningarna som både socialt och samhällsekonomiskt lyckosamma. Genom att bara "rädda" fyra elever så kommer återbetalningen för Skanskas alla fyra projekt tillsammans betalas sig på under ett års tid.

Planering och anpassning av insatser

Elever på högstadium och gymnasium är individer som kan vara svåra att nå fram till och få kontakt med. Detta bekräftas av flera av lärarna som vi intervjuat. Det finns också mycket stora skillnader i mognadsgrad mellan elever i årskurs åtta och elever som gått något år på gymnasium. Dessutom varierar mognadsgraden även inom olika klasser. Det är därför av stor vikt att Skanska säkerställer ett nära samarbete med pedagogerna i skolan som känner eleverna som insatsen riktar sig mot. Därigenom kan Skanska få kunskap och hjälp i att anpassa upplägg och innehåll i sina aktiviteter och studiebesök, så att det skapar största möjliga intresse hos eleverna.

Payoff vill också peka på nödvändigheten i att göra helhetsbedömningar vid beslut om prioriteringar av insatser för barn och unga. Insatser bör, enligt vår uppfattning, göras utifrån ett samhällsperspektiv och inte med utgångspunkt från enskilda intressen eller kortsiktiga överväganden. Insatserna måste göras med insikten och förvisningen om att de kan påverka eleverna och skapa nytta under en lång tid framöver.

Därför vill vi föra fram att skolsamverkansinsatser och liknande prioriteringar bör utgå från ett socialt investeringsperspektiv. Då skapas ett forum för att lyfta blicken och för ett resonemang kring vilka behov som finns både i dagsläget och i framtiden, men framför allt till ett resonemang kring vad vill vi uppnå på längre sikt för att bygga ett hållbart samhälle. Det hjälper till i beslut kring hur resurser ska fördelas mellan akuta insatser, främjande (allmänna) insatser och förebyggande (riktade) insatser.

Payoffs erfarenhet är att främjande, förebyggande och kartläggande insatser har en kostnad som är svår att "räkna hem" i ett kortsiktigt perspektiv och därför inte prioriteras. Vinsten kan dessutom vara väldigt svår att fånga i de traditionella uppföljningssystem som många verksamheter använder sig av. Vi vet även att insatser som ligger i en tidig fas för att motverka ohälsa och utanförskap har en "tydlig uppsida", vilket i

praktiken innebär att nyttan visar sig i ett senare skede. Konkret innebär detta att satsningar på främjande och förebyggande aktiviteter och insatser måste grunda sig på strategiska överväganden och kloka beslut hur resurser skall användas på ett effektivt sätt.

För eleverna i Skanskas fyra skolsamverkansprojekt har detta inneburit att de har fått tag del av främjande och motiverande insatser, eftersom Skanska har en tro och en övertygelse om att dessa insatser stödjer eleverna till förutsättningar för att de ska klara av att i framtiden leva mer självständiga liv och klara av att försörja sig själva. Skanska har därigenom gjort en satsning på en social investering som har förutsättningarna att skapa betydande mervärden i framtiden.

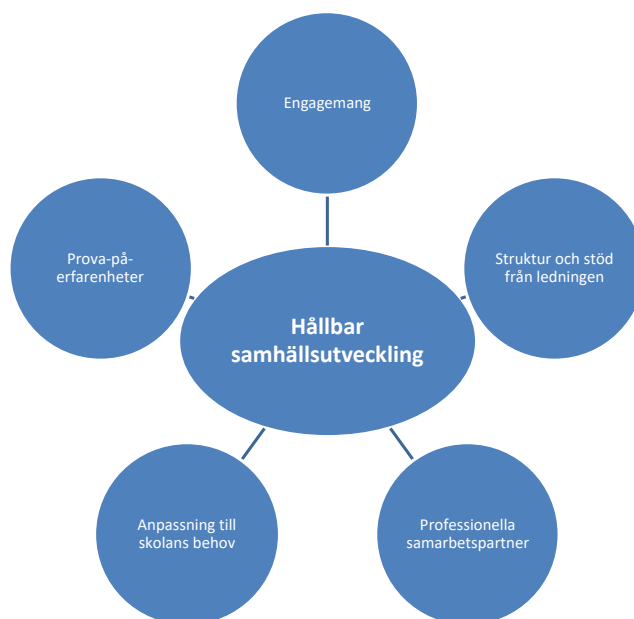
Kostnad vs. effektivitet

De fyra samverkansinsatserna skiljer sig från varandra på flera olika sätt. Bland annat är det stora skillnader i kostnad per elev. Det beror dels på hur mycket resurser som satsas under ett läsår, men det finns även stora skillnader i hur många elever som insatserna når ut till. Insatser mot större elevgrupper skapar en lägre kostnad per elev, men å andra sidan minskar ”exponeringstiden” för varje elev och därmed också möjligheten för Skanska att skapa en positiv och hållbar påverkan på eleverna.

Genom att insatserna är pågående och i vissa fall även har en ganska lång tid kvar innan insatsen avslutas är det svårt att avgöra vilken variant som är effektivast. Genom att positiva effekter kopplat till studier och arbetsmarknad uppstår relativt långt fram i tiden finns inte någon möjlighet att i denna utvärdering verifiera vilket projekt som ger bäst ROI, Return Of Investment. Det är därför viktigt att Skanska även i fortsättningen fortsätter att följa upp de resultat som projekten faktiskt skapar. Men med tanke på den mycket stora skillnaden i insatskostnad rekommenderar Payoff att Skanska genomför ett utvecklingsarbete där projekten får möjlighet att lära både av varandra och erfarenheterna från denna utvärdering. Det är Payoffs bedömning att detta borde leda till att kostnaderna per elev totalt sätt både kan minskas och harmoniseras mellan projekten samtidigt som effektiviteten bibehålls eller ökar.

Hur designa en framgångsrik modell

Att skapa den optimala modellen för hur projekt med skolsamverkan ska genomföras är nog svårt. Men det finns ett antal viktiga framgångsfaktorer som Payoff anser bör ingå i den modell/koncept som Skanska väljer att arbeta efter i framtiden. Nedan beskriver vi delar i modellen som i denna utvärdering har visats sig vara framträdande.

Figur 4: Modell för skolsamverkan

Övertygelse och engagemang

En av de absolut viktigaste framgångsfaktorerna är att organisationen som vill ta ansvar för att planera och genomföra stödinsatser till barn och unga har en stor övertygelse och ett stort engagemang att de vill vara med och bidra till ett bättre och mer hållbart samhälle. Insatserna kommer nämligen att ta tid och kraft att genomföra, men har stora möjligheter att skapa nytta och tillfredsställelse både för eleverna, skolan, Skanskas personal och företaget.

Utnyttja eldsjälarnas idéer och engagemang både för att göra skillnad för eleverna här och nu, men också för att påverka den framtida värdegrunden hos både medarbetare i den egna organisationen och i samhället. Om Skanska dessutom bidrar till att andra företag och branschen påverkas i samma riktning, så har resultaten från insatsen helt plötsligt skalats upp mångfalt.

Tydlig struktur och stöd från ledningen

Det är viktigt att medarbetarna som engagerar sig känner att det får stöd från ledningen att genomföra detta viktiga arbete. Det är också viktigt att medarbetarna upplever att de inte behöver ”uppfinna hjulet” varje gång. Lärande från tidigare insatser bör tas till vara och byggas in i modellen för skolsamverkan och arbetet med social hållbarhet. Det bör utvecklas en grundstruktur, vilken sedan kan anpassas utifrån de lokala byggprojektens förutsättningar; stora och små, enkla och komplexa, bostäder och infrastruktur m.m.

Samarbete med professionella parter

Medarbetarna i Skanska är i grunden duktiga på att skapa värden inom byggbranschen. När företaget och medarbetarna vill vara med och skapa sociala värden gör de ett mycket viktigt jobb, men utifrån ett betydligt mer amatörmässigt perspektiv än när

de bygger hus, vägar och broar. För att engagemanget ska kunna tas till vara på bästa sätt är det viktigt att samarbeta med professionella parter. Att göra allt själv är naturligtvis en strategi som är möjlig att välja och skapar en stor insikt hos medarbetarna, men tar väldigt mycket tid. Genom att samarbeta med professionella parter kan Skanskas egna resurser utnyttjas på ett effektivt sätt och dessutom kan samarbetspartnern bidra med struktur, avlastning och kunskapsöverföring av erfarenheter som de har fått i andra projekt och insatser. I Skankas fall har My Dream Now varit en sådan extern samarbetspart. I begreppet professionella parter anser Payoff att det är även viktigt att införliva lärare och pedagoger på de aktuella skolorna. Dessa personer är de som absolut bäst känner eleverna och hur de fungerar.

Anpassa efter skolans behov och tidsschema

Skolan har ett mycket viktigt uppdrag i samhället, dvs. att förbereda våra barn och ungdomar för vuxen- och arbetslivet. Det är därför mycket värdefullt att Skanska vill stödja det arbetet genom att dela med sig av kunskap och engagemang från sin egen verksamhet. Men det är av största vikt att Skanska hela tiden har i åtanke att de måste ge skola och elever sitt stöd på ett sådant sätt att skola och elever klarar av att ta emot hjälpen. Tidsplanering är därför av stor vikt. Insatserna måste förläggas till de delar av terminen och till de årskurser där skolsamverkansinsatserna exempelvis inte krockar med nationella prov. Under dessa perioder finns inte något utrymme i elevernas liv att fundera på och ta till sig den kunskap som Skanska kan erbjuda. Om Skanskas insatser istället förläggs till perioder där det finns utrymme i undervisningen för studiebesök och andra insatser kan stor påverkan skapas hos eleverna. Det ger dessutom lärarna möjligheter att koppla ihop Skanskas skolsamverkansinsatser med exempel och arbetsuppgifter i den ordinarie undervisningen och på så sätt ökar värdet ännu mer.

Fokus på handfasta och konkreta prova-på-erfarenheter

Eleverna i högstadiet och gymnasiet är på väg mot vuxenlivet. Men det är massor som händer i deras liv och mognadsgraden är mycket olika. Ett sätt att fånga elevernas intresse och samtidigt skapa inlärning genom flera olika sinnen är att låta dem prova på olika arbetsmoment och konkret problemlösning. Eleverna behöver både se, känna, göra och förstå för att det ska skapas ett intresse och ett lärande. Detta är en mycket viktig faktor i arbetet med att designa en effektiv skolsamverkansinsats.

Resultat av skolsatsningen

Enligt ovan ser skolan att skolsatsningen kan ha positiva kortsiktiga effekter genom att eleverna motiveras att genomföra arbetsuppgifter genom deras koppling till de praktiska exempel som Skanska tillför.

Ett annat resultat är att eleverna får en ökad kunskap om arbetslivet och möjliga yrkeskarriärer. Skanska kan levandegöra möjligheter genom de livsberättelser som medarbetarna bibringar eleverna.

Skolan ser – i likhet med Skanskas medarbetare – att skolsatsningen är mödan värd om man kan rädda kanske bara ett fåtal elever i utsatta områden från att hamna i ut-

anförskap genom att så ett frö som kan utvecklas till en yrkeskarriär och ett samhällsdeltagande. De intervjuade trycker samtidigt på att resultatet av skolsatsningen måste ses på lång sikt. Effekterna kanske går att avläsa först långt senare i en ung människas liv och vuxenvärlden och de professionella kring eleverna måste förstå och acceptera detta.

Det är Payoffs bedömning att den satsning som Skanska har genomfört är genomtänkt och grundar sig i ett gediget engagemang. Vi kan också konstatera att det finns mycket goda förutsättningar att de långsiktiga samhällsekonomiska effekterna kommer att överträffa kostnaderna för insatsen.

Avslutningsvis

Payoff kan konstatera att Skanska, tillsammans med skolan, genom sina satsningar på samverkan har gjort viktiga insatser för barn och unga som behöver extra stöd. Satsningar som givit tydliga resultat. Eleverna upplever att de har fått kunskap och inspiration kring ett framtida arbetsliv. Skolpersonal har fått stöd i sitt arbete med att integrera skola och arbetsliv. Slutligen har Skanska och deras medarbetare fått arbeta med frågor som känns viktiga både för företaget och medarbetarna samt att det kan gynna företaget i framtida konkurrenssituationer.

Med dessa avslutande ord vill Payoff önska Skanska lycka till i detta viktiga arbete och vi hoppas även att andra företag inspireras och följer Skanskas goda exempel. Att satsa på att stödja ungdomar att klara av skolan med godkända betyg är verkligen att satsa på framtiden och att konkret vara med och arbeta för ett hållbart samhälle.

Göteborg, 2018-09-18

Jonas Huldt och Ola Sabel

Payoff Utvärdering och Analys AB